

РОЗДІЛ 8

ГРОШІ, ФІНАНСИ І КРЕДИТ

УДК 338.24

Васюк М. В.
Котляревський Я. В.
Засоба М. В.

Державна навчально-наукова установа «Академія фінансового управління»

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ТИПОЛОГІЧНИХ ІНСТРУМЕНТІВ ЗАПОБІГАННЯ ВІДМИВАННЮ КОШТІВ ТА ПРОТИДІЇ ТЕРОРИЗМУ В АНТИКОРУПЦІЙНІЙ ПОЛІТИЦІ ДЕРЖАВИ

Досліджено питання складників антикорупційної політики. Розкрито значення типологічних схем протидії відмиванню доходів і фінансуванню тероризму як одних із важливих важелів запобіганню корупції та формування антикорупційної політики. Виокремлено з типових схем основні ознаки, що, своєю чергою, впливають на можливість здійснення відмивання коштів через корупційні схеми у сфері незаконного проведення безготівкових операцій, здійснення державних закупівель тощо. Приділено увагу необхідності виконання оцінки рівня корупції для виявлення ефективності проведених заходів.

Ключові слова: корупція, відмивання коштів, антикорупційна політика, типологічні дослідження, ризики використання готівки, оцінка рівня корупції, типологічні інструменти.

Постановка проблеми. Політика впровадження структурних реформ в Україні та подальша координація з міжнародними партнерами і донорами дедалі більшою мірою зосереджуються на антикорупційних аспектах. Згідно з об'єктивними даними, нині корупція посідає одне з головних місць у переліку ключових проблем, вирішення яких потребує суспільство. Масштаби тінізації економічних відносин в Україні залишаються наближеними до їх критичного рівня, який, за оцінками Мінекономрозвитку та за оцінками, базованими на екстраполяції даних про рівень тінізації національної економіки, дорівнює 40% (740 млрд. грн. у діючих цінах 2015 р., або 31 млрд. дол. США) [6]. Водночас відповідна робота щодо нормативно-правового та методологічного забезпечення вирішення зазначеної проблеми ведеться на рівні уповноважених органів за різними спорідненими напрямками, зокрема Державною службою фінансового моніторингу України розробляються типологічні дослідження, що мають зміст важливого складника антикорупційної політики в різних сферах суспільного буття.

Transparency International (TI) у своєму звіті щодо населення і корупції в країнах Європи та Центральної Азії (2016 р.) зазначає, що 70% українців не відчують зниження рівня корупції, а Україна посідає 131-шу позицію (серед 176 країн, де показник «1» означає «найменш корумпована країна») в Індексі сприйняття корупції TI 2016 р. [5]. Аналіз показників свідчить, що ситуація не змінилася, а рівень корупції продовжує зростати (табл. 1). З іншого боку, в умовах зовнішніх викликів та агресії Україна лише декілька років упроваджує антикорупційні реформи з активним використанням міжнародного досвіду, рекомендацій та оці-

нок міжнародних організацій та донорів, що мало б у перспективі повернути довіру громадськості та забезпечити ефективну скоординовану діяльність усіх органів антикорупційного профілю.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні засади функціонування засад протидії корупції, понятійне та змістове визначення корупції, практичні аспекти антикорупційної політики, управління корупційними ризиками та роль антилегалізаційного фінансового моніторингу у цій сфері висвітлювали у своїх працях вітчизняні вчені, зокрема В.Г. Буткевич, С.С. Гасанов, А.Т. Ковальчук, О.Є. Користін, А.М. Михненко, А.М. Мудров, Д.М. Павлов, О.Я. Прохоренко, О.В. Руснак, Т.Л. Сироїд, М.І. Флейчук та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Питанню координації теоретичних та прикладних методологічно-типологічних інструментів було присвячено недостатню увагу з огляду на сучасні можливості аналітичних систем, удосконалення інформаційної бази та ресурсів тощо.

Мета статті полягає в узагальненні ключових змін у міжнародних стандартах (рекомендаціях) FATF, аналізі пропозицій із проведених оцінок у питанні протидії корупції, огляді наявних методик і формуванні дієвих заходів для визначення оцінки рівня корупції та забезпечення ефективної координації з типологічними дослідженнями у сфері антилегалізаційного фінансового моніторингу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Зміни, які протягом останніх років проводить Україна щодо побудови та ефективного функціонування антикорупційної політики, беззаперечно, є структурними та масштабними. Вони включають у себе прийняття нової антикорупційної стратегії та на її основі законів, що повністю врегульовують ключові сектори антикорупційної діяльності в країні: формування та моніторинг реалізації державної антикорупційної політики, превентивну антикорупційну діяльність, переслідування за корупцією [9]. Крім того, передбачено створення спеціалізованих антикорупційних органів, відповідальних за антикорупційну політику та запобігання корупції (Національне агентство з питань запобігання корупції – НАЗК), а також за

Таблиця 1
Динаміка індексу сприйняття корупції в Україні за 2010–2016 рр.

Рік	2012	2013	2014	2015	2016
Індекс сприйняття корупції	26	25	26	27	29
Місце в загальному списку	144	144	142	130	131

Джерело: складено за [13]

виявлення та розслідування злочинів, учинених високопосадовцями (Національне антикорупційне бюро – НАБУ, Спеціалізована антикорупційна прокуратура – САП), формування та реалізацію державної політики у сфері виявлення та розшуку активів (Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів).

Поруч із тим, що сформовано нові державні органи, спроби реформувати наявну систему, на думку експертів, стикаються з численними проблемами. Є багато факторів, які сприяють та сприятимуть корупції в Україні, зокрема:

- неповна та недостатня правова база;
- вибіркоче застосування чинних законів і правил та здійснення надмірних дискреційних повноважень державними й обраними посадовими особами на всіх рівнях;
- надмірне регулювання економіки;
- надлишковий виконавчий контроль та вплив на судову владу і державну службу;
- згуртованість зв'язків між політичною та економічною елітою, коли перші використовують державу, щоб збільшити свої багатства, а останні використовують свої багатства, щоб збільшити їх рівень влади;
- низька пропаганда громадянського суспільства;
- слабкі механізми підзвітності в уряді та в громадянському суспільстві для контролю потенційних зловживань;
- нерівний доступ громадськості до інформації про рішення та дій уряду;
- стійкість до децентралізації влади та ресурсів на регіональному й місцевому рівнях, що може поглибити корупційні мережі;
- висока толерантність до корумпованості серед населення та загальне переконання у тому, що корупційні зловживання та неправомірні дії для державних службовців є невисокими ризиками й можуть бути проведені безкарно.

Великомасштабні схеми корупції можливі лише тоді, коли є спосіб приховати та використати отримані незаконні статки, що переважно опосередковуються у формі готівки, як свідчать типологічні дослідження Державної служби фінансового моніторингу України [8]. Здійснені типологічні дослідження свідчать, що схеми відмивання злочинних доходів із використанням готівки стають усе більш складними та «сучасними». До схем залучаються електронні гроші та криптовалюти, а новітні інформаційні технології значно спрощують переведення безготівкових коштів у готівку. Кожна фінансова

схема з використанням готівки паралельно поєднує й інші фінансові інструменти, які за економічною суттю зовсім різні, зокрема: переведення прав вимог, страхове відшкодування, придбання цінних паперів. Водночас Держфінмоніторинг, правоохоронні органи та державні регулятори у постійній співпраці впроваджують нові та вдосконалюють наявні методи й підходи до виявлення схем відмивання злочинних доходів із використанням готівки. Використання типологічного дослідження під час аналізу фінансових операцій, дасть змогу своєчасно виявляти незаконні готівкові схеми та протидіяти відмиванню злочинних доходів. Таким чином, усвідомлюючи результати проведення Національної оцінки ризиків та проведених секторальних типологічних досліджень Держфінмоніторингом, фінансові посередники повинні мінімізувати ризики бути використаними для ВК/ФТ. Тому врахування міжнародного досвіду і норм, які працюють у міжнародних спільнотах, надає можливість виявити та зменшити рівень корупції і ліквідувати наявні корупційні схеми.

Одним із ключових моментів щодо запобігання і протидії корупції є оцінка рівня корупції. З огляду на це, є декілька труднощів. Зокрема, пропонувані методики оцінки рівня корупції міжнародними спільнотами мають досить істотні відмінності одна від одної, й єдиної оцінки як такої не існує.

Разом із тим Україна переймає досвід щодо оцінки рівня корупції, зокрема ухвалено рішення Національного агентства з питань запобігання корупції (НАЗК) «Про затвердження Методології оцінювання корупційних ризиків у діяльності органів влади» від 02.12.2016 № 126. Перші пробні проміжні результати були оприлюднені НАЗК у серпні 2017 р. [7]. Вибірка респондентів складалася з населення, представників бізнесу та експертів. Кожній із даних категорій було запропоновано відповісти на запитання, що стосуються рівня корупційних проявів в освіті, охороні здоров'я, судових органах, правоохоронних органах, дорожній поліції (ДАІ), адміністративних послугах органів державної влади та ОМС, державних закупівлях та приватній сфері. Серед опитуваної аудиторії на питання готовності використати корупційну модель поведінки для вирішення певного питання згодна половина респондентів. Такі показники свідчать, з одного боку, про неготовність та недовіру громадськості до антикорупційних органів, а з іншого – про специфіку менталітету населення щодо поняття корупції та укорінення її в житті суспільства (табл. 2).

Таблиця 2

Узагальнені показники рівня корупції за сферами та інститутами

Корупційний досвід за сферами та інститутами	Включеність		Корупційний складник контактів	
	Населення	Підприємці	Населення	Підприємці
Органи державної влади та ОМС: адміністративні послуги	31,4%	19,3%	6% – в цілому; 9% – без урахування звернень за ЖС	35%
Послуги енергетичних компаній	27,7%	24,4%	8,6%	40–45%
Правоохоронні органи	5,7%	13,2%	19%	23,8%, 34% – відмова відповідати
Судова система	3,4%	13,3%	25,2%	20,4%
Охорона здоров'я	70,9%	X	від 35%; ще до 50% – сумнівні корупційні практики	X
Освітні заклади	44%	X	від 30%; ще до 40% – сумнівні корупційні практики	X
Патрульна / дорожня поліція	9,3%	X	20%	X
Вибірчий процес	8,7%	X	45–50%	X
Публічні закупівлі	X	18,3%	X	45–50%

Джерело: складено за [7]

Водночас відповідні засади оцінки рівня корупції закладені й у Національній оцінці ризиків у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму. В установленому порядку дотримання вимог національного законодавства та норм міжнародних спільнот, зокрема Рекомендацій FATF, проведено і оприлюднено результати Національної оцінки ризиків [2; 3; 6]. Відповідно до проведеного дослідження, визначено одну із загроз у сфері ПВК/ФТ – високий рівень корупції та пов'язані із цим корупційні ризики. Передусім до зазначеної сфери належить сфера державного управління, враховуючи значні обсяги коштів, що виділяються для закупівлі товарів, робіт і послуг з урахуванням потреб підприємств, установ та організацій державної власності та підприємств із державною часткою. Розповсюдженим явищем є закупівля товарів, робіт та послуг у підприємств із сумнівною або відсутньою бізнес-репутацією, які не мають ні виробничих потужностей, ні складських приміщень, ні відповідного персоналу. Виділено, відповідно до типології, найпоширеніші способи розкрадання та відмивання коштів державних підприємств:

- державним підприємством перераховуються кошти на користь підприємств (переможців тендерів), які пов'язані з керівництвом державного підприємства. Потім кошти перераховуються на користь фіктивних компаній для переведення їх у готівку;

- новостворений суб'єкт господарювання, який не має найманих працівників та виробничих потужностей, отримує грошові кошти від державного підприємства, частина яких спрямовується на користь посередників для виконання умов тендеру, інша частина переводиться в готівку або перераховується на рахунки посадових осіб державного підприємства та пов'язаних із ними осіб або підприємств;

- отримані грошові кошти від державного підприємства за товари, роботи, послуги, у подальшому дробляться та розпорошуються серед значної кількості підприємств з ознаками фіктивності з призначенням платежу: фінансова допомога, цінні папери, переведення боргу з кінцевим переведенням в готівку;

- державним підприємством перераховуються кошти на користь суб'єкта господарювання без фактичного постачання товарів та надання послуг.

Фактичними наслідками реалізації корупційних схем із позицій типології слід виділити такі ознаки, що можуть бути характерними для схем незаконного переведення безготівкових коштів у готівку, а також загалом і для схем відмивання доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансування тероризму [8]:

1. щодо учасників фінансових операцій:

- реєстрація підприємства на підставних осіб (без певного місця проживання, психічно хворих, студентів, людей похилого віку, іноземців, засуджених, померлих осіб, за придбаними, вкраденими або втраченими документами);

- одна особа одноособово є засновником, керівником та бухгалтером підприємства (одноосібний засновницько-посадовий склад);

- засновниками є особи, що проживають у регіоні, який відмінний від регіону реєстрації суб'єкта;

- засновниками є особи, що зареєстровані на непідконтрольних Україні територіях або в зоні розмежування конфлікту (зона ОРДЛО);

- особи зареєстровані або перетинають кордон України в напрямку країн, щодо яких передбачено застосування цільових фінансових санкцій;

- часта зміна засновників, власників, посадових осіб суб'єкта господарювання, неможливість установлення місцезнаходження посадових осіб (керівника, головного бухгалтера);

- невеликий статутний капітал;

- назви суб'єктів господарювання, нерідко подібні до назв державних підприємств або відомих брендів;

- відсутність ознак статутної діяльності або проведення такої діяльності в мінімальному обсязі;

- відсутність штату працівників, виробничих і складських приміщень для здійснення статутної діяльності;

- офіси суб'єктів господарювання, зареєстровані за місцем масової реєстрації таких суб'єктів;

- співпадіння адреси реєстрації учасників операцій;

- новостворені суб'єкти господарювання (так звані «одноденки», «ями», «метелики» існують, як правило, у межах одного податкового періоду, що ускладнює можливість контролю над їхньою діяльністю);

- суб'єкти господарювання подають податкову звітність із мінімальним обсягом доходів або зі значними доходами, але мізерною сумою сплачених податків;

2. щодо фінансово-господарської діяльності учасників фінансових операцій:

- добовий обіг коштів, як правило, збільшується наприкінці тижня або на рахунку щовечора або вранці кожної наступної доби не залишається коштів, або їх сума істотно зменшується;

- наявність великої кількості підписаних бланків однотипних договорів на виконання робіт або надання послуг, кошторисів, актів приймання тощо;

- застосування багатосторонніх розрахунків і платежів із великою кількістю учасників таких операцій, які розташовані в різних територіальних одиницях або зареєстровані за однією адресою;

- відсутність руху коштів суб'єкта господарювання на банківських рахунках або вкрай великий обсяг фінансових операцій нещодавно створеного підприємства;

- широке коло контрагентів, які переказують на їх рахунки грошові кошти з різноманітними призначеннями;

3. щодо змісту фінансових операцій:

- заплутаний або незвичайний характер комерційної угоди (операції), що не має економічного сенсу або очевидної законної мети;

- невідповідність угоди (операції) діяльності суб'єкта господарювання, передбаченій статутними документами;

- багаторазове здійснення операцій або угод, характер яких дає підстави вважати, що метою їх проведення є ухилення від процедур обов'язкового контролю, передбаченого національним законодавством;

- великий обсяг готівкових коштів, отриманих від комерційної діяльності, яка не характеризується інтенсивністю операцій із готівкою;

- в угоді не передбачена сплата контрагентами штрафних санкцій за недотримання термінів платежів, постачання товарів та не передбачено забезпечення ними виконання своїх зобов'язань;

- проведення особою великої кількості фінансових операцій по рахунках інших осіб на підставі довіреності за умови, що власниками рахунків особистий контакт із працівниками банку не встановлювався протягом тривалого часу або з моменту відкриття цих рахунків;

– зарахування в один операційний день на відкритий клієнтом у банку рахунок коштів від декількох суб'єктів господарювання, які цього ж дня переводяться в готівку або переводяться на інший рахунок, унаслідок чого на кінець операційного дня на цьому рахунку не залишається коштів або їхня сума істотно зменшується;

– здійснення юридичною особою або фізичною особою – суб'єктом підприємницької діяльності по рахунку операцій купівлі-продажу товарів, оплати робіт або послуг без проведення по цьому рахунку будь-яких інших платежів, у тому числі обов'язкових платежів та зборів до бюджету;

– проведення операцій із цінними паперами, метою яких є отримання клієнтами готівкових коштів;

– не пов'язане з діяльністю особи істотне збільшення залишку на рахунку, який згодом перераховується контрагенту в інший банк або використовується для купівлі цінних паперів на пред'явника;

– розміщення на рахунку значної суми готівкових коштів особою, яка за рівнем доходу чи сферою діяльності не може здійснювати фінансову операцію на таку суму;

– сплата неустойки (пені, штрафу) за невиконання договору постачання товарів (виконання робіт, надання послуг) або за порушення умов договору, коли розмір неустойки перевищує 10% від суми недоставлених товарів (невиконаних робіт, ненаданих послуг);

– очевидна невідповідність призначень вхідних/вихідних платежів (наприклад, кошти, що надходять як оплата за товари, роботи, послуги, у повному обсязі витрачаються на придбання цінних паперів або закупівлю сільськогосподарської продукції);

– проведення фінансових операцій із купівлі-продажу товарів (оплати послуг), визначити вартість яких складно або неможливо (наприклад, об'єкти інтелектуальної власності; деякі види послуг, що не мають постійної ринкової вартості);

– невідповідність зазначеної в контракті вартості товарів або послуг їхній ринковій вартості;

– регулярне здійснення особою фінансових операцій із векселями, якщо дана особа не виступає емітентом або отримувачем коштів за цими векселями та не має ліцензії професійного учасника ринку цінних паперів;

– списання з рахунку юридичної особи коштів у готівковій формі, не пов'язане з характером її діяльності;

– суми, на які здійснюються фінансові операції, не відповідають майновому (фінансовому) стану клієнта;

– закриття рахунків учасників схеми після проведення певного циклу операцій із готівкою або різке припинення таких операцій по цих рахунках.

Водночас дотепер недостатньо ефективними є заходи з установлення кінцевих бенефіціарних власників (контролерів) і контролю над ними [6]. Наслідками нерезультативних заходів з установлення кінцевих бенефіціарних власників (контролерів) і контролю над ними можуть бути розвиток корупції, фінансування тероризму, відмивання коштів і ухилення від сплати податків. Цей ризик заохочує підтримання фінансових потоків міжнародної злочинності і тероризму, прихованих за «корпоративною завесою». Для дієвого управління ризиком пропонується [3; 6]:

– вдосконалювати підходи до вивчення процедури виявлення фактів ненадання юридичними особами державним реєстраторам інформації про своїх кінцевих бенефіціарних власників (контролерів);

– впроваджувати інструменти перевірки достовірності наданої юридичними особами державним реєстраторам інформації про кінцевих бенефіціарних власників (контролерів);

– розглянути питання посилення відповідальності за ненадання, несвочасне надання та надання недостовірної інформації про кінцевих бенефіціарних власників (контролерів) під час реєстраційних процедур.

Висновки. В Україні лише відбулися перші заходи із запланованих щодо визначення та проведення оцінки рівня корупції, що, своєю чергою, свідчить, по-перше, про серйозність і відповідальність у виконанні програм міжнародної співпраці з боку державних органів; по-друге, про дотримання міжнародних вимог і спробу підвищення рівня інвестиційної привабливості в очах міжнародної громадськості; по-третє, про відкритість і прозорість інформації про рівень корупції та отримання дієвих результатів щодо зменшення її; по-четверте, це позитивно має відобразитися на думці громадськості. Але ще багато заходів необхідно здійснити в даному напрямі. Зокрема, використання міжнародного досвіду оцінки рівня корупції та застосування його для визначення ефективності проведених антикорупційних заходів усередині країни є одним із дієвих заходів, що має супроводжуватися комплексним підходом до вивчення і поширення типологічних інструментів антилегалізаційного фінансового моніторингу.

Список використаних джерел:

1. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України від 14.10.2014 № 1702-VII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1702-18>.
2. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1700-18/paran131#n131>.
3. The FATF Recommendations. URL: <http://www.fatf-gafi.org>.
4. Декларація Організації об'єднаних націй про боротьбу з корупцією і хабарництвом у міжнародних комерційних операціях від 16 грудня 1996 р. Міжнародні правові акти та законодавство окремих країн про корупцію; упоряд. М.І. Камлик та ін. К.: Школяр, 1999. 480 с.
5. Звіт за результатами Четвертого раунду оцінки GRECO «Запобігання корупції серед народних депутатів, суддів та прокурорів. Україна». URL: <https://rm.coe.int/grecoeval4rep-2016-9-p3-76-greco-19-23-2017-/1680737206>.
6. Звіт про проведення національної оцінки ризиків у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму. URL: http://www.sdfm.gov.ua/content/file/Site_docs/2016/20161125/zvit_ukr.pdf.
7. Корупція в Україні: 2017. Аналіз результатів пілотного застосування Методики оцінки рівня корупції в Україні. К.: НАЗК, 2017. URL: <https://nazk.gov.ua>.
8. Ризики використання готівки. К., 2017. 71 с. URL: <http://www.sdfm.gov.ua>.
9. Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014–2017 роки: Закон України від 14.10.2014 № 1699-VII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1699-18>.

10. Ковальчук А.Т., Котляревський Я.В. Запобігання та протидія відмиванню коштів: ризик-орієнтований підхід у контексті міжнародного співробітництва. *Фінанси України*. 2016. № 10. С. 77–88.
11. Запобігання та протидія корупції: навч. посіб. / А.М. Михненко, О.В. Руснак, А.М. Мудров та ін.; за ред. А.М. Михненка; 4-е вид., перероб. і доп. К.: Акад. фін. управління, 2013. 666 с.
12. Розвиток національної системи фінансового моніторингу / Т.І. Єфименко, С.С. Гасанов, О.Є. Користін та ін. К.: Акад. фін. управління, 2013. 380 с.
13. Показники рівня корупції за сферами та інститутами. URL: <https://www.transparency.org>.

Васюк М. В.
Котляревский Я. В.
Засоба М. В.

Академия финансового управления

ОСОБЕННОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ТИПОЛОГИЧЕСКИХ ИНСТРУМЕНТОВ ПРЕДОТВРАЩЕНИЯ ОТМЫВАНИЯ СРЕДСТВ И ПРОТИВОДЕЙСТВИЯ ТЕРРОРИЗМУ В АНТИКОРРУПЦИОННОЙ ПОЛИТИКЕ ГОСУДАРСТВА

Резюме

Исследован вопрос составляющих антикоррупционной политики. Раскрыто значение типологических схем противодействия отмыванию доходов и финансированию терроризма как одних из важных рычагов предотвращения коррупции и формирования антикоррупционной политики. Выделены из типичных схем основные признаки, которые, в свою очередь, влияют на возможность осуществления отмывания средств через коррупционные схемы в сфере незаконного проведения безналичных операций, осуществления государственных закупок и тому подобное. Уделено внимание необходимости выполнения оценки уровня коррупции для выявления эффективности проводимых мероприятий.

Ключевые слова: коррупция, отмывание средств, антикоррупционная политика, типологические исследования, риски использования наличных, оценка уровня коррупции, типологические инструменты.

Vasiuk M. V.
Kotlyarevsky Ya. V.
Zasoba M. V.

Academy of Financial Management

FEATURES OF THE USE OF TYPOLOGICAL TOOLS FOR PREVENTION OF FUNDS AND FIGHTING OF TERRORISM IN STATE ANTI-CORRUPTION POLICY

Summary

The issue of the components of anticorruption policy is investigated. The importance of typological schemes for combating money laundering and terrorist financing as one of the important tools for the prevention of corruption and the formation of anticorruption policy is revealed. The main features are distinguished from the typical schemes, which in turn influence the possibility of money laundering through corruption schemes in the area of illegal conduct of non-cash transactions, the implementation of public procurement, etc. Attention was also paid to the need for an assessment of the level of corruption to identify the effectiveness of the measures.

Key words: corruption, money laundering, anti-corruption policy, typological research, cash use risks, corruption assessment, typological tools.

УДК 336.71:330.3

Завадська Д. В.
Одеський національний економічний університет

ІННОВАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ ТА ОЦІНКА РОЗВИТКУ

Визначено складові елементи інноваційного розвитку. Сформовано систему показників оцінки інноваційного потенціалу. Проведено загальний аналіз рівня інноваційного потенціалу економіки регіонів України. Досліджено чинники віднесення регіонів до економічних кластерів. Запропоновано заходи щодо підвищення рівня інноваційного потенціалу економіки в розрізі регіонів.

Ключові слова: економіка регіонів, інноваційний розвиток, оцінка інноваційного потенціалу, кластеризація, підвищення рівня інноваційної активності.

Постановка проблеми. Головною закономірністю суспільного розвитку є інноваційне оновлення світової економіки, відмінною рисою якого є прискорення розвитку нематеріальної сфери господарської діяльності. Характер трансформацій-

них процесів є настільки радикальним, що можна говорити про зміну парадигми економічного розвитку, якій притаманна принципово нова система створення багатства (освіта, дослідження, інновації). Інтелектуальний капітал створює основну